

САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙГ ЗОХИЦУУЛЖ БАЙГАА ТОГТОЛЦООНЫ ТАЛААРХ ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

(Харьцуулсан судалгаа)

*Г.Билгээ, О.Нарантуяа
Р.Өнөрсайхан, Ц.Элбэгзаяа*

ГАРЧИГ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙГ ЗОХИЦУУЛЖ БАЙГАА ТОГТОЛЦООНЫ ТАЛААРХ ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

1.Институцийн уламжлалт буюу силос загвар

1.1.БНХАУ

1.2.Мексик

1.3.Хонконг

2.Функциональ загвар

2.1.Итали

2.2.Франц

3.Хослуулсан буюу нэгтгэсэн загвар

3.1.Япон

3.2.Сингапур

3.3.Герман

4.Хосолмол зохицуулалттай загвар

4.1.Австрали

4.2.Швейцар

4.3.Катар

4.4.Испани

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Олон улсын хэмжээнд санхүүгийн зохицуулах тогтолцоог ерөнхийд нь 4 загварт хуваан авч үздэг байна. Судалгаанд эдгээр дөрвөн загварын талаар, загвар тус бүрээс нь санхүүгийн зохицуулах тогтолцоог амжилттай хэрэгжүүлж байгаа 11 орныг төлөөлөл болгон хамруулсан бөгөөд тэдгээрийн давуу болон сул талуудыг авч үзлээ. Үүнд:

1. институцийн уламжлалт загвар: БНХАУ, Мексик, Хонконг;
2. функциональ загвар: Итали болон Франц;
3. хосолсон буюу нэгтгэсэн загвар: Япон, Сингапур, Герман;
4. хосолмол зохицуулалттай загвар: Швейцар, Катар, Испани, Австрали.

Судалгаанаас үзэхэд, **институцийн уламжлалт буюу “Силос” загвар** нь зохицуулагдаж байгаа хуулийн этгээдийн хэлбэрт анхаарах ба тусгай зохицуулагчийг томилдог байна. Санхүүгийн системийн зохицуулалтын энэхүү загварын төлөөлөл болгон Хятад, Мексик, Хонконгийг судалгаанд хамруулав.

Функциональ загвар нь хуулийн этгээдийн хэлбэрийг үл харгалзан, харин санхүүгийн зохицуулалтанд хамрагдаж байгаа бүтээгдэхүүн, гүйлгээний төрлүүдэд чиглэгддэг. Иймээс олон төрлийн гүйлгээг эрхэлдэг хуулийн этгээд маш олон төрлийн зохицуулалтад хамаардаг байна. Санхүүгийн зохицуулагч бүр нь хуулийн этгээдийн бизнесийн үйл ажиллагаа, аюулгүй байдал, тогтвортой байдлыг хариуцах бөгөөд зохицуулагчийн үйл ажиллагаа, эрх мэдлийн хүрээгээр тодорхойлогдсон бүтээгдэхүүний төрөл бүрт хамаарна. Энэхүү загварыг одоогоор Итали, Франц, Бразил улсууд хэрэглэж байна.

Хосолсон буюу нэгтгэсэн загварт санхүүгийн зах зээлийн аюулгүй болон найдвартай байдал, үйл ажиллагааны хяналтыг зохицуулалтын нэг байгууллага хариуцдаг тогтолцоо хамаарагддаг байна. Судалгаанд энэхүү загварын төлөөлөл болгон Япон, Сингапур, Герман улсыг хамрууллаа. Ялангуяа олон нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах чадвартай гэдгээр нь Сингапурын туршлагыг сүүлийн үед үнэлж байгаа ажээ. Үүний дотор Сингапурын амжилтыг онцгойлон авч үзсэн бөгөөд энэ нь зохистой зохицуулалтыг зөв хийх шийдэл гаргах, түүнийг хэрэгжүүлэхэд зохицуулалтын бүтэц нь дангаараа хангалтгүй гэдгийг харуулах зорилготой юм.

Мөн Герман Улсын банкны секторын ач холбогдол өндөр учраас тус улсын санхүүгийн зохицуулах тогтолцоог судалгаанд орууллаа.

“Twin Peaks” буюу хосолмол зохицуулалттай загвар нь хоёр зохицуулагчаас бүрддэг бөгөөд тэдгээрийн зорилго нь системийн тогтвортой байдал, алтернатив сонголт болон зах зээлийг удирдах, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалахад оршино.

2008 оны дэлхийн санхүүгийн хямралын (GFC) дараа санхүүгийн зохицуулалт алдагдаж, тухайн үед мөрдөгдөж байсан санхүүгийн зохицуулалтын олон хэлбэрийн тогтолцоонуудад анхаарал хандуулах болов. Тухайн үед ашиглаж байсан санхүүгийн зохицуулалтын тогтолцооны дээрх дөрвөн загвараас хосолмол зохицуулалттай загвар нь хамгийн их анхаарал татаж, олонд хүлээн зөвшөөрөгдөх

болсон.

Учир нь энэхүү загварыг хэрэгжүүлж байсан Австрали Улс санхүүгийн хямралыг амжилттай туулж гарснаараа тодорхой жишээ болж чадсан байна. Австрали Улсын Санхүүгийн зохицуулах зөвлөл нь агентлаг хоорондын хамтын ажиллагааг уялдуулах, хянах зорилготой бөгөөд санхүүгийн зохицуулалтын үр нөлөөг нэмэгдүүлэх, санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хангахад чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулдаг. Тус байгууллага нь чухамдаа хямралын үед санхүүгийн тогтвортой байдалд учирч болзошгүй аюулын эсрэг хариу арга хэмжээ авах үр дүнтэй арга болсон гэж үздэг юм байна.

Санхүүгийн хосолмол зохицуулалттай загварт системийн үр дүнтэй олон элементүүд байдаг бөгөөд тэдгээрийн дор эдийн засгийн хяналт, зах зээлийн бие даасан зохицуулагчид байдаг. Эдгээр нь зохицуулагч тус бүрийн хоорондын зорилго, чиг үүрэг болон хариуцлагыг тодорхой хуваарилах; зохицуулагч хоорондын үр дүнтэй уялдаа холбоо; ил тод байдал, хариуцлага; хяналт болон албадлагын эрх мэдлийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, үйл ажиллагааны хараат бус байдал (гүйцэтгэх засаглалын хувьд); засаглалын зохистой тогтолцоо, хангалттай нөөц боломжтой байх асуудал багтдаг.

Хослуулсан буюу нэгтгэсэн загвар нь “Twin Peaks” загвараас ялгаатай: энэхүү загвар нь тогтвортой ажиллагаа болон хяналтыг хослуулж зохицуулдаг бол “Twin Peaks” загвар нь энэ хоёр асуудлыг салгаж зохицуулдаг байна. Энэ нь зохицуулагчийн соёл, агентлаг хоорондын зохион байгуулалт, зохицуулалтын философийн функцтэй холбоотой юм.

Судалгаанд хосолмол зохицуулалттай загварын төлөөлөл болгон Швейцар, Катар, Испани, Австрали улсуудын хамруулав.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙГ ЗОХИЦУУЛЖ БАЙГАА ТОГТОЛЦООНЫ ТАЛААРХ ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

Дэлхийн улс оронд одоогоор ашиглагдаж байгаа санхүүгийн системийн зохицуулалтын дөрвөн загвар, тэдгээрийн давуу болон сул талуудыг Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Мексикийн Нэгдсэн Улс, Хонконг, Бүгд Найрамдах Итали Улс, Бүгд Найрамдах Франц Улс, Япон Улс, Бүгд Найрамдах Сингапур Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Швейцарын Холбооны Улс, Катар Улс, Испанийн Вант Улс, Австралийн Холбооны Улсын туршлага дээр харьцуулан судалсан болно.

Санхүүгийн зохицуулалтын дөрвөн загварыг авч үзвэл:

1. институцийн уламжлалт буюу силос загвар: БНХАУ, Мексик, Хонконг;
2. функциональ загвар: Итали болон Франц;
3. хосолсон буюу нэгтгэсэн загвар: Япон, Сингапур, Герман;
4. хосолмол зохицуулалттай загвар: Швейцар, Катар, Испани, Австрали.

Нэг.ИНСТИТУЦИЙН УЛАМЖЛАЛТ БУЮУ СИЛОС ЗАГВАР

Энэ загвар нь зохицуулагдаж байгаа хуулийн этгээдийн хэлбэрт анхаарах ба тусгай зохицуулагчийг томилдог байна. Санхүүгийн системийн зохицуулалтын энэхүү загварыг Хятад, Мексик ба Хонконг зэрэг улсад ашигладаг.

1.1. Бүгд Найрамдах Хятад Улс

Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын хувьд банкны секторын үндсэн хяналт нь Хятадын ардын банк (Хятадын төв банк)-наас (China's National Central Bank (BoC)) Хятадын банкны зохицуулах хороонд (CBRC) 2003 онд шилжсэн байна.

Хятадын Банкны зохицуулах хорооны зохицуулалтанд банк, санхүүгийн хөрөнгийн менежер, сангууд, хөрөнгө оруулалтын компаниуд болон бусад хадгаламжийн сангийн үйлчилгээ үзүүлдэг санхүүгийн байгууллагууд ордог.

Хятадын Банкны зохицуулах хорооны үүрэг нь банкны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг олгох, дүрмийг батлах, комплаенсийн хяналт тавих явдал юм. Хятадын ардын банк нь зөвхөн мөнгөний бодлого батлах, банкуудад банк хоорондын зах зээл дээр ажиллахад шаардлагатай санхүүжилтийг олгох үүрэгтэй. Мөн хөрөнгийн болон фьючерс зах зээлийг зохицуулж, хяналт тавьж, хориг арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлдэг.

Хятадын санхүүгийн байгууллагууд хоорондоо ижил төстэй бүтээгдэхүүнийг гаргаж, салбар хоорондын ялгаа арилж байгаа тул цаашид хяналт тавих, хэрэгжүүлэх асуудал улам бүр гарах, зөрчил үүсэх нөхцөл нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байна.

1.2. Мексик Улс

Мексикт Институтийн загвар хүчтэй бөгөөд үүнийг “Силос” загвар гэж нэрлэдэг. Мексик улсад санхүүгийн байгууллагуудад зохицуулалт хийх болон хяналт тавих үүргийг Үндэсний Банк, Үнэт Цаасны Комисс (CNBV) гэх тус улсын Сангийн яамны

харьяа, төвлөрсөн бус нэгж байгууллага гүйцэтгэдэг.

Үндэсний банк, Үнэт цаасны комисс нь санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хангах, хадгаламж эзэмшигчдийг хамгаалах үүрэгтэй бөгөөд банк, банк бус санхүүгийн байгууллага, брокер, дундын сан зэрэг санхүүгийн бүх байгууллагуудад хяналт тавьдаг байна. Харин Үндэсний даатгал, Бондын компаниудын комисс (CNSF) нь даатгал, баталгаа бондын зах зээлд зохицуулалт хийх үүрэгтэй.

Харин **Тэтгэврийн хадгаламжийн системийн үндэсний комисс** (CONSAR) нь Мексикийн тэтгэврийн системийг зохицуулах, хянах үүрэг гүйцэтгэдэг. Тус байгууллагын гол зорилго нь тэтгэврийн сангийн удирдлага, хөрөнгө оруулалтыг хариуцдаг хувийн санхүүгийн институтыг зохицуулах явдал юм. Нэгдсэн хяналт, санхүүгийн группуудын ерөнхий хянагч гэж байдаггүй.

Санхүүгийн үйлчилгээний хэрэглэгчдийг хамгаалах үндэсний комисс (CONDUSEF) нь санхүүгийн үйлчилгээний хэрэглэгчдийн эрхийг хамгаалах ажлыг хариуцна. Гол зорилго нь “Мексик Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй институтын санал болгосон санхүүгийн үйлчилгээг ашигладаг хүмүүсийн эрхийг хамгаалах, дэмжих зөвлөгөө өгдөг” ажээ.

Тус комисс нь Санхүү зээлийн газрын харьяанд ажиллах ба Мексик Улс дахь хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах үндсэн байгууллага юм. Мөн Хадгаламжийн даатгалын агентлаг (IPAB) хадгаламжийн даатгалыг хариуцдаг. Хадгаламжийн Даатгалын Агентлаг нь үндсэн дөрвөн үүрэг хүлээдэг нь: 400,000 Хөрөнгө Оруулалтын Нэгж (UDIs) хүртэлх дүнтэй хадгаламжид баталгаа олгодог; хадгаламж эзэмшигчдийн эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор төлбөрийн чадваргүй болсон банкуудад шийдвэр гүйцэтгэх арга хэмжээ авдаг; төлбөрийн чадваргүй болсон банкнуудын хөрөнгийг хүлээн авагч, татан буулгагчийн үүрэг гүйцэтгэдэг; мөн Хадгаламжийн Хамгаалалтын Бонд гаргах зэрэг замаар өөрийн өр төлбөрийг удирдана.

1.3. Хонконг Улс

Хонконгийн хувьд валютын болон банкны тогтвортой байдлыг хангах үүрэг бүхий төрийн байгууллага нь **Хонконгийн Мөнгөний бодлогын газар** (HKMA) юм. Тус газрын үндсэн үүрэг нь санхүүгийн систем, банкны системийн нэгдмэл, тогтвортой байдлыг хангах, олон улсын санхүүгийн төв болох статусыг хадгалах, хөрөнгийн санг удирдах, мөн Хонконгийн санхүүгийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх явдал юм. Тус байгууллага нь Хонконгийн төв банкны үүргийг гүйцэтгэдэг.

Хонконгийн Мөнгөний бодлогын газар нь хуулиар дамжуулан хариуцлага хүлээнэ. Санхүүгийн Нарийн бичгийн дарга нь Хөрөнгийн санг удирдахдаа Хөрөнгийн Сангийн зөвлөх хорооны зөвлөгөөг авдаг байна.

Хонконгийн Үнэт цаас, фьючерс гэрээний комисс нь “үнэт цаас, фьючерс зах зээлийн эмх цэгцтэй үйл ажиллагааг хангах, хөрөнгө оруулагчдыг хамгаалах, Хонконгийг олон улсын санхүүгийн төв, Хятадын санхүүгийн гол зах зээл болгох” зорилгоор үнэт цаас болон фьючерс гэрээнүүдийг зохицуулах үүрэг гүйцэтгэдэг. Энэ нь бие даасан, хууль ёсны байгууллага юм.

Санхүүгийн системийг зохицуулах Институтийн загвар нь зохицуулалтын орчинг тархай бутархай болгож, банк-даатгал хосолсон үйл ажиллагааг явуулдаг санхүүгийн байгууллагуудтай харилцахад төвөгтэй нөхцөлийг үүсгэж байна. Иймэрхүү хосолсон үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудад зохицуулалт давхардах, хоорондоо зөрчилдөх нөхцөл байдлууд үүсдэг. Энэ тохиолдолд зохицуулагч агентлаг санхүүгийн системийн тогтвортой байдал, зах зээлийн нөхцөл болон хэрэглэгчдийг хамгаалах чиглэлээр хариуцлага хүлээх ёстой.

Хуулийн этгээдийн хэлбэр дээр үндэслэн ямар төрлийн үйл ажиллагаа явуулах, ямар төрлийн бүтээгдэхүүн санал болгодгийг нь тогтоож болох ч санхүүгийн фирмүүдийн хувьд өөрсдийн санал болгох бүтээгдэхүүний төрлүүд дээр хийгддэг зохицуулалтыг өөрчлөхөд шинэ бүтээгдэхүүн санал болгохыг эрхэмлэдэг. Орчин үед эрх баригчид эдгээр шинэ бүтээгдэхүүнүүдийг удирдах өөрсдийн зохицуулалтын хүрээг өргөтгөх чиглэлээр анхаарч байна.

Хоёр.ФУНКЦИОНАЛЬ ЗАГВАР

Функциональ арга нь хуулийн этгээдийн хэлбэрийг үл харгалзан, харин санхүүгийн зохицуулалтанд хамрагдаж байгаа бүтээгдэхүүн, гүйлгээний төрлүүдэд чиглэгддэг. Иймээс олон төрлийн гүйлгээг эрхэлдэг хуулийн этгээд маш олон төрлийн зохицуулалтад хамаардаг байна. Санхүүгийн зохицуулагч бүр нь хуулийн этгээдийн бизнесийн үйл ажиллагаа, аюулгүй байдал, тогтвортой байдлыг хариуцах бөгөөд зохицуулагчийн үйл ажиллагаа, эрх мэдлийн хүрээгээр тодорхойлогдсон бүтээгдэхүүний төрөл бүрт хамаарна. Энэхүү загварыг одоогоор Итали, Франц, Бразил улсууд хэрэглэж байна.

2.1.Итали Улс

Итали Улсад банк, хөрөнгө оруулалт, хөрөнгийн удирдлага, даатгалын тогтолцоо нь хяналт, шалгалт, дүрэм журам тогтоосон эрх зүйн зохицуулалтад үндэслэнэ. Италийн төв банк нь мөнгөний бодлогыг тодорхойлдог бөгөөд Европын Төв банкуудын системийн гишүүн байна. Төв банк нь зохицуулалт, хяналт шалгалтын чиг үүргийг гүйцэтгэхээс гадна санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хариуцна. Холбогдох журам батлах, хяналт шалгалтын чиг үүргээс гадна холбогдох хууль тогтоомжийг зөрчсөн тохиолдолд үйл ажиллагааг зогсоох, оролцох, татан буулгах зэргээр өргөн хүрээний хариуцлага тооцох зохицуулалтыг мөн хэрэгжүүлдэг.

Хуулийн этгээд, хөрөнгийн биржийн хороо нь хуулийн этгээдийн бизнесийн үйл ажиллагааны удирдлагын асуудлыг чиглүүлэн ажилладаг.

Хороо нь хөрөнгө оруулагчдыг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн оролцогчдын ил тод, зөв зан үйлийг хангах, хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй компаниудаас олон нийтийг бүрэн дүүрэн, үнэн зөв мэдээллээр хангаж буй эсэх, олон нийтэд санал болгож буй үнэт цаасны хэтийн төлөв, бодит байдлыг хангах, тусгай эрх бүхий аудитуудын шийдвэр, түүнийг хэрэгжүүлэх болон дотоод худалдаа, зах зээлийн залилан мэхлэхтэй холбоотой зөрчлүүдэд мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулах зэрэг чиг үүргийг гүйцэтгэдэг байна.

2.2.Франц Улс

Франц Улсад мөн функциональ зохицуулалтын загварыг ашигладаг байна. 2010 онд Францын төв банкны дэргэд байгуулагдсан **Францын хяналт шалгалтын газар** (Autorité de contrôle prudentiel et de résolution) (ACPR) нь бие даасан, хараат бус захиргааны байгууллага бөгөөд банк, даатгалын компаниудын үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах үйл ажиллагааг явуулдаг.

Тус байгууллага нь санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хариуцаж, холбогдох хэм хэмжээний хэрэгжилтийг хангах, хянах, зохицуулах чиглэлээр ажиллана.

Тус газраас гадна Autorité des Marchés Financiers (AMF) буюу хөрөнгө оруулагчид ил тод бодитой мэдээлэл хүлээн авах боломжийг хангах болон санхүүгийн зах зээлийн цэгцтэй байдлыг хангах, хөрөнгө оруулалтыг хамгаалах үүрэгтэй бие даасан байгууллага ажилладаг.

Функциональ аргын дутагдалтай тал нь санхүүгийн зохицуулагч нар тухайн үүссэн нөхцөл байдал, хуулийн этгээд, санхүүгийн системд учраад буй аюулыг өөр өөр өнцгөөр буюу харилцан адилгүй авч үзэх, үнэлэх явдал юм. Цаашилбал, асуудал аль санхүүгийн зохицуулагч байгууллагад хамаарах харьяаллыг тогтоохын тулд зохицуулагдаж буй үйл ажиллагааны төрлийг нарийн тодорхой тогтоох шаардлагатай байна.

Санхүүгийн зохицуулалтын энэхүү загвар нь зохицуулагч байгууллагуудын хоорондын харилцаа холбоо, хамтын ажиллагаа өндөр түвшинд байгаа тохиолдолд нийтлэг бөгөөд үр дүнтэй байх боломжтой.

Мөн нэг дутагдалтай тал нь хайбрид буюу эрлийз санхүүгийн бүтээгдэхүүнтэй холбоотой гэж үзэж байна.

Нэмж дурдахад, энэ арга нь сүүдрийн банкуудын өсөлт, ач холбогдол, болзошгүй аюулыг зохих ёсоор хангаж чадах эсэх нь эргэлзээтэй байна.

Гурав.ХОСЛУУЛСАН БУЮУ НЭГТГЭСЭН ЗАГВАР

Энэхүү загварт санхүүгийн зах зээлийн аюулгүй болон найдвартай байдал, үйл ажиллагааны хяналтыг зохицуулалтын нэг байгууллага хариуцдаг тогтолцоо хамаарах ба энэ загварыг одоогоор Япон, Сингапур, Герман, Скандинавын орнуудад ашиглаж байна. Хослуулсан буюу нэгтгэсэн загвар нь судалгаанд хожим дэлгэрэнгүй өгүүлэх “Twin Peaks” загвараас ялгаатай: энэ загвар нь тогтвортой ажиллагаа болон хяналтыг хослуулан зохицуулдаг бол “Twin Peaks” загвар нь энэ хоёр асуудлыг салгаж зохицуулдаг байна.

3.1.Япон Улс

Японд **Санхүүгийн үйлчилгээ эрхлэх агентлаг** (Financial Services Agency) нь санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хангах үүднээс банк, үнэт цаас, валют арилжаа, даатгалын үйл ажиллагааг хянах үүрэгтэй. Мөн хадгаламж эзэмшигчид, даатгалын бодлого эзэмшигч (insurance policy holders), үнэт цаасны хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах, хувийн хэвшлийн санхүүгийн байгууллагуудын үйл ажиллагаа болон үнэт цаасны гүйлгээнд хяналт тавих үүрэгтэй.

Тус агентлаг нь Японы Сайд нарын танхимд хамаарахгүй. Агентлагийг комиссар (Commissioner) удирдаж, Сангийн сайдад үйл ажиллагаагаа тайлагнана. Үнэт цаас, биржид хяналт тавих хороо (Securities and Exchange Surveillance Commission, SESC) болон Мэргэшсэн нягтлан бодогч, аудитын хяналтын зөвлөл (Certified Public Accountants and Auditing Oversight Board) нь тус агентлагт хамаарна.

Санхүүгийн үйлчилгээ эрхлэх агентлагын зорилго нь санхүүгийн шударга, ил тод зах зээлийг хадгалах, санхүүгийн системийн хэрэглэгчдийг хамгаалах, хэрэглэгчдийн тав тухыг нэмэгдүүлэх, санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг бий болгоход оршино.

3.2. Сингапур Улс

1970 онд Сингапурын Мөнгөний асуудал эрхлэх газрын эрх зүйн байдлын тухай хууль (Monetary Authority of Singapore Act, 1970) батлагдаж 1971 онд Сингапурын Мөнгөний асуудал эрхлэх газар (Monetary Authority of Singapore, MAS) тус улсын санхүүгийн үйлчилгээний салбарыг зохицуулахаар байгуулагдсан байна.

Сингапурын Мөнгөний асуудал эрхлэх газар нь Сингапурын төв банк бөгөөд санхүүгийн нэгдсэн зохицуулагчийн хувьд мөнгө, банк санхүү, даатгал, үнэт цаас, санхүүгийн салбарыг удирдах ба 2002 оноос Валютын Комиссаруудын Зөвлөлтэй нэгтгэсний дараа валютын гүйлгээний үүргийг гүйцэтгэж байна.

Санхүүгийн нэгдсэн удирдлагыг хэрэгжүүлж байгаагийн хувьд Сингапурын Мөнгөний асуудал эрхлэх газар нь тус улсын бүх санхүүгийн байгууллагууд болох банкууд, даатгуулагчид, хөрөнгийн зах зээлийн зуучлагчид, санхүүгийн зөвлөхүүд, хөрөнгийн биржүүдийн санхүүгийн үйлчилгээ, санхүүгийн тогтвортой байдалд нэгдсэн хяналтыг тавина. Мөн тус байгууллага нь жижиг хөрөнгө оруулагчдын боловсролыг хариуцаж ажилладаг.

Сингапур Улс нь санхүүгийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор эрсдэлийн менежментийн тогтолцоог боловсруулан хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд энэ нь олон нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах чадвартай гэдгээрээ үнэлэгддэг. Тус улсын амжилттай хэрэгжиж байгаа энэхүү зохицуулалт нь буруутай үйлдлийг нотлох биш, харин эрсдэлийн талаарх мэдээлэл болон төрийн албадлагын механизмыг хослуулсан явдал юм. Энэ нь Сингапурын банкны салбарт “мэргэжлийн шударга байдал”-ыг тууштай барьдаг баталгаанд тулгуурлаж байна. Сингапурын Мөнгөний асуудал эрхлэх газраас явуулж байгаа хяналт шалгалт, өгсөн сануулга бол маш ноцтой асуудал болох бөгөөд хэрэв хууль, дүрмийг зөрчсөн тохиолдолд их хэмжээний торгууль ногдуулах, эсхүл хорих ялаар шийтгүүлдэг байна. 2011 онд Сингапурын Хөгжлийн банк (Development Bank of Singapore)-ны бэлэн мөнгөний машинууд 7 цагийн турш (өглөөний 3 цагаас 10 цаг хүртэл) түр зогсолт хийсэн бөгөөд үүнээс ойролцоогоор 1 цаг 30 минут нь ажлын цагаар доголдсон буюу ажиллаагүй байна. Үүний улмаас Сингапурын Мөнгөний асуудал эрхлэх газраас тус банканд үйл ажиллагааны эрсдэлийн хөрөнгийг 230 сая сингапур доллараар нэмэгдүүлэх, уг хөрөнгийг дараа оны 10 дугаар сар хүртэлх хугацаанд хадгалах шаардлагыг тавьсан байна.

3.3.Герман улс

Тус улсад Германы Бундесбанк (Deutsche Bundesbank, DB) болон Холбооны санхүүгийн хяналтын газар (BaFin) нь санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, хяналт тавих үүрэгтэй. Германы Бундесбанкийн зохицуулалтын үндсэн зарчим нь хадгалуулагчийн төдийгүй, мөн зээлдэгчийн эрх ашгийг хамгаалах замаар санхүүгийн салбарын тогтвортой байдлыг хангадаг байна.

Хяналт нь тухайн аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны хэлбэр, цар хүрээ, эрсдэл зэргээс хамаарна. Үүнтэй холбогдуулан зохицуулагч байгууллага нь тухайн байгууллагын өөрийн хөрөнгө, хөрвөх чадвар нь шаардлага хангасан эсэх, эрсдэлээ хянах механизмтай эсэх дээр анхаарлаа хандуулдаг байна.

Холбооны санхүүгийн хяналтын газар нь хяналт тавих дээд байгууллага, харин Германы Бундесбанк нь макро эдийн засгийн хяналтыг хариуцна. Холбооны санхүүгийн хяналтын газрын хяналтын зарчмыг Бундесбанктай зөвшилцсөний үндсэн дээр гаргасан бөгөөд тэдгээрийн хоорондын ажиллагааг Банкны үйл ажиллагааны тухай хуулиар зохицуулна.

Хяналтын зарчим нь эрх мэдлийн давхцалаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор түүний хүрээг нь нарийвчлан тогтоосон байна. Банкны үйл ажиллагааны тухай хуулийн 7(1)-д заасны дагуу тогтоосон хүрээнд Германы Бундесбанк нь хяналтыг тогтмол хэрэгжүүлэх үүрэгтэй. Тус банк нь хяналтын чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ баримт, нотолгоонууд олж авах, цуглуулсан мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, бодит байдал болон болзошгүй эрсдэл, аудитын үр дүнг үнэлнэ.

Германы Бундесбанк нь хяналтын энэ чиг үүргээ Санхүүгийн тогтвортой байдлын тухай хууль (Gesetz zur Überwachung der Finanzstabilität (FinStabG))-ийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

Холбооны санхүүгийн хяналтын газар (BaFin)-ын хувьд тухайн байгууллагын хүлээсэн эрсдлийн бодлого нь түүний үйл ажиллагааны бодлого, стратеги, журам, механизм зэрэгт нийцэж байгаа эсэх, мөн эрсдэлийн зохистой менежментийг хангасан эсэх, зохих хөрөнгөнд нийцсэн эсэх талаар хяналт, үнэлгээний эцсийн шийдвэр, тайлбарыг гаргана. Тус газар нь эцсийн шийдвэр, тайлбарыг гаргахдаа Германы Бундесбанкийн зөвлөмжид тулгуурлана.

Дөрөв.TWIN PEAKS БУЮУ ХОСОЛМОЛ ЗОХИЦУУЛАГЧ

Энэ загвар нь объектив эрх зүйн зохицуулалтаар тодорхойлогддог. Энэхүү зохицуулалт нь хоёр зохицуулагчаас бүрддэг бөгөөд тэдгээрийн зорилго нь системийн тогтвортой байдал, алтернатив сонголтыг санал болгох болон зах зээлийг удирдах, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах явдал юм. Ийм зохицуулалттай орнуудад Австрали, Нидерланд Швейцар, Катар болон Испани улсууд орно. Итали, Франц, АНУ зэрэг орнууд санхүүгийн зохицуулалтын энэ аргыг ашиглах сонирхолтой байгаагаа илэрхийлсэн байна.

Санхүүгийн зохицуулалтын "Twin Peaks"-ийн загварт системийн үр дүнтэй олон элементүүд байдаг бөгөөд тэдгээрийн дор эдийн засгийн хяналт, зах зээлийн бие даасан зохицуулагчид байдаг. Эдгээр нь зохицуулагч тус бүрийн хоорондын зорилго, чиг үүрэг болон хариуцлагыг тодорхой хуваарилах; зохицуулагч

хоорондын үр дүнтэй уялдаа холбоо; ил тод байдал, хариуцлага; хяналт болон албадлагын эрх мэдлийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, үйл ажиллагааны хараат бус байдал (гүйцэтгэх засаглалын хувьд); засаглалын зохистой тогтолцоо, хангалттай нөөц боломжтой байх асуудал багтдаг. Гэсэн хэдий ч эдгээр бүх шалгуурыг харгалзсан “Twin Peaks” зохицуулалтын систем нь санхүүгийн хямралаас хамгаалах баталгаа болж чадахгүй.

“Twin Peaks” нь хамгийн сайн эхлэл, хамгийн оновчтой зохицуулалтын бүтэц, хамгийн сайн баталгаа, нотолгоог санал болгодог загвар гэж үздэг. Санхүүгийн хямралаас зайлхийх нь тус загварыг ашигладаг улс орны манлайлал, соёл, тулгадмсан асуудал, томоохон ашиг сонирхлын асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэхээс хамаарна. Энэ нь эргээд улс төрчдийн санхүүгийн салбарт хийх дайралт, Засгийн газраас зохицуулагчдын төсөв санхүүг хэрхэн хангахаас хамаардаг байна.

Энэхүү загварын талаар Уинстон Черчилл “Twin Peaks” бол төгсгөлийн эхлэл биш юм. Энэ нь зөвхөн эхлэлийн төгсгөл юм¹. гэж бичжээ.

4.1.Австрали Улс

Тус улс “Twin Peaks” загварыг 1997 онд Уэоллисийн судалгааны хорооны дүгнэлтийг үндэслэн хэрэгжүүлсэн. Австралийн загварыг гурван зохицуулагчтай загвар гэж тодорхойлдог. Эдгээр зохицуулагч бүр бие даасан, хууль ёсны байгууллага юм.

Австрали Улсын хувьд зах зээлийн үйл ажиллагаа болон хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах байгууллага болох Австралийн үнэт цаас, хөрөнгө оруулалтын комисс (ASIC), Австралийн зохицуулах байгууллага (APRA) болон Төв банк гэсэн гурван байгууллагаас бүрддэг.

Австралийн үнэт цаас, хөрөнгө оруулалтын комисс (ASIC)² нь зах зээлийн үйл ажиллагаа, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэгтэй бие даасан, хараат бус байгууллага юм. Үйл ажиллагаагаа жил бүр Холбооны парламентад тайлагнадаг. 2001 онд Австралийн үнэт цаас, хөрөнгө оруулалтын комиссын тухай хуулийн дагуу байгуулагдсан бөгөөд үйл ажиллагаандаа Корпорацийн тухай хуулийг дагаж мөрддөг.

Дараах чиг үүргийг гүйцэтгэдэг. Үүнд:

- Санхүүгийн систем болон түүнтэй холбоотой аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг хөнгөвчлөх, сайжруулах;
- Хөрөнгө оруулагчид болон хэрэглэгчдийн санхүүгийн системд итгэх итгэл, оролцоог дээшлүүлэх;
- Хууль тогтоомжийг хамгийн бага процедураар үр дүнтэй хэрэгжүүлэх;
- Мэдээллийг хурдан шуурхай хүлээж авах, боловсруулах, хадгалах гэх мэт.

Австралийн зохицуулах байгууллага (APRA)³ нь Австралийн санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг дээшлүүлэх, банкны хөндлөнгийн хяналт хийх чиг үүрэгтэй бие даасан, хараат бус байгууллага юм. Тус байгууллага нь 1998 онд

¹ The four methods of financial system regulation: An international comparative survey, page 172

² <https://asic.gov.au> Australian Securities and Investment Commission (ASIC)

³ <https://www.apra.gov.au> Australian Prudential Regulation Authority (APRA)

байгуулагдсан, жил бүр тайлангаа Холбооны парламентад тайлагнадаг.

Австралийн зохицуулах байгууллагын тухай хуулиар үйл ажиллагаа нь зохицуулагддаг.

Тус байгууллага нь санхүүгийн байгууллагууд хүлээсэн үүргээ биелүүлэх боломжийг хангах үүрэгтэй. Энэ нь хадгаламж эзэмшигч байгууллагууд, амь нас болон ерөнхий даатгалын компаниуд, томоохон хэмжээний тэтгэврийн сангуудын аюулгүй байдал, тогтвортой байдлыг хангахад дэмжлэг үзүүлдэг.

Австралийн үнэт цаас, хөрөнгө оруулалтын комисс (ASIC)-той 2016 онд хамтран ажиллах санамж бичиг байгуулан ажиллаж байна.

Төв банк (Reserve Bank of Australia (RBA))⁴ Австралийн нөөцийн банк нь Австралийн төв банк юм. Мөнгө, санхүү болон төлбөрийн системийн бодлого, үндэсний мөнгөн тэмдэгтийг гаргах болон бусад асуудлыг хариуцдаг бие даасан төв банк юм.

Тус банк нь 1959 оны Нөөцийн банкны тухай хууль болон Парламентын хуулийн дагуу байгуулагдсан. 2013 онд батлагдсан Төрийн удирдлага, гүйцэтгэл, хариуцлагын тухай хуулийн дагуу төр болон Төв банк хоорондын харилцааг зохицуулдаг.

Санхүүгийн зохицуулах зөвлөл (Council of Financial Regulators, CFR)⁵ нь агентлаг хоорондын хамтын ажиллагааг уялдуулах, хянах зорилготой бөгөөд Австралийн үнэт цаас, хөрөнгө оруулалтын комисс, Австралийн зохицуулах байгууллага, Төв банк болон Австралийн нөөцийн сан гэсэн 4 гишүүнтэй, хараат бус байгууллага. Санхүүгийн зохицуулалтын үр нөлөөг нэмэгдүүлэх, санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хангахад чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулдаг.

Зөвлөлийн уулзалтыг Төв банкны нарийн бичгийн даргын дэмжлэгтэйгээр Төв банкны ерөнхийлөгч удирддаг. Зөвлөлийн уулзалт улиралд нэг удаа болдог бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд зарлан хуралддаг. Хурлаар дараах асуудлыг хэлэлцдэг. Үүнд:

- санхүүгийн систем дэх чухал шаардлагатай асуудлыг тодорхойлох, түүнд нөлөөлж болзошгүй асуудлыг тодорхойлох;
- санхүүгийн тогтвортой байдлын асуудал;
- нөхцөл байдалд тохирсон хариу арга хэмжээний талаар;
- санхүүгийн тогтворгүй байдлын талаар;
- гишүүдийн чиг үүргийн давхардлыг шийдвэрлэх зэрэг асуудлуудыг хэлэлцэн шийдвэрлэдэг.

Тус байгууллага нь байгуулагдсанаасаа хойш амжилттай ажиллаж ирсэн бөгөөд ялангуяа хямралын үед санхүүгийн тогтвортой байдалд учирч болзошгүй аюулын эсрэг хариу арга хэмжээ авах үр дүнтэй арга болсон гэж үздэг.

4.2.Швейцар Улс

Швейцар Улсын хувьд Үндэсний банк нь санхүүгийн тогтвортой байдлыг хариуцдаг.

⁴ <https://www.rba.gov.au/about-rba/> Reserve Bank of Australia (RBA)

⁵ <https://www.rba.gov.au/fin-stability/reg-framework/cfr.html> Council of Financial Regulators (CFR)

Төлбөр болон үнэт цаасны төлбөр тооцооны системийг хянах ажлыг Швейцарын Үндэсний банк хариуцдаг. Үүнтэй холбогдуулан Үндэсний банк нь Швейцарын Санхүүгийн зах зээлийн хяналтын газар (FINMA)-тай харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгуулж хоёр байгууллагын бие даасан эрх мэдлийг тодорхойлж, хамтран ажилладаг. Харилцан ойлголцлын санамж бичгээр хамтын ажиллагааг зохицуулдаг.

Швейцарын Үндэсний банк нь зах зээлийн үйл ажиллагаагаа дахин санхүүжүүлэх боломжгүй болсон дотоодын банкуудад хөрвөх чадварын туслалцаа үзүүлэх болон зээл олгох асуудлыг хариуцдаг.

Банкны салбар дахь хяналт шалгалтыг Швейцарын **Санхүүгийн зах зээлийн хяналтын газар** (FINMA) хариуцдаг. Тус газар нь банкууд, даатгалын компаниуд, хөрөнгийн биржүүд, үнэт цаасны дилерүүд, хамтын хөрөнгө оруулалтын тогтолцоо, дистрибьютерүүд болон даатгалын зуучлагч нарыг удирдана. Зөвшөөрөл олгох болон мөнгө угаахтай тэмцэх үүрэгтэй. Мөн хариуцлага ногдуулах, шаардлагатай бол бүтцийн өөрчлөлт хийх болон дампуурлын хэрэг үүсгэх үйл ажиллагаа явуулна.

4.3.Катар Улс

Катарын Санхүүгийн зах зээлийн газар (QFMA) нь санхүүгийн зах зээл болон үнэт цаасны компаниудыг хянах зорилгоор байгуулагдсан бие даасан зохицуулагч байгууллага юм. Хөрөнгийн зах зээл дээр дүрэм журмыг мөрдүүлэх болон хэрэгжилтэд хяналт тавих чиг үүрэгтэй. Үүний зорилго нь хөрөнгө оруулагчдыг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн үр ашигтай, шударга байдлыг хангах, санхүүгийн бүрэн бүтэн, ил тод байдлыг сайжруулах болон санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг төөрөгдөлд оруулах, хууран мэхлэхээс урьдчилан сэргийлэх юм.

Катарын Санхүүгийн төв зохицуулах газар нь санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлдэг иргэд, компаниудад зөвшөөрөл олгох болон зохицуулах чиг үүрэг бүхий зарчимд суурилсан бие даасан зохицуулах байгууллага юм. Зорилго нь үр ашигтай, ил тод, бүрэн бүтэн байдал болон итгэл үнэмшилд туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх түүнчлэн системийн эрсдлийг бууруулах болон санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахад туслалцаа үзүүлэх явдал юм. Мөн үйлчлүүлэгчид болон хөрөнгө оруулагчдыг хамгаалах болон санхүүгийн мэдлэгийг хөгжүүлэхэд оршино.

Катарын санхүүгийн төв байгууллагууд болон тэдгээрийн түншүүдийн хоорондох маргааныг шийдвэрлэх, арбитр болон иргэний маргааны албан ёсны шийдвэр гаргах зорилготой Иргэний болон худалдааны шүүхийг байгуулсан. Мөн Катарын санхүүгийн төв зохицуулах байгууллагын гаргасан шийдвэрийн эсрэг аж ахуйн нэгж, хувь хүний давж заалдах хүсэлтийг хянан шийдвэрлэх Катарын санхүүгийн төвийн Зохицуулах шүүхийг байгуулсан.

4.4.Испани Улс

Испанийн загварт Испанийн банк, үнэт цаасны зах зээлийн үндэсний комисс, Даатгал, тэтгэврийн сангийн ерөнхий газар багтдаг.

Испанийн банк нь хяналт, зохицуулалтыг хариуцдаг. Банкны хяналт шалгалтын үйл ажиллагааны зорилго нь ирээдүйн банкны хямралыг урьдчилан харах, урьдчилан сэргийлэх замаар санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хангах, чадавхжуулах зорилгоор байгууллага бүрийн эрсдэлийн төрлийг тодорхойлох явдал юм.

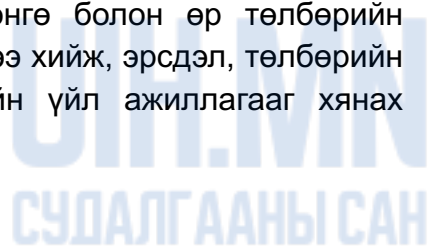
Испанийн банкны ашигладаг аргыг "Эрсдэлийн хандлагаар банкны үйл ажиллагааг хянах (SABER)" гэж нэрлэдэг бөгөөд энэ нь үнэлгээний нэгдсэн тогтолцоог хангах зорилготой юм. SABER нь ирээдүйд аль институтад илүү бэрхшээл үүсэх магадлалтайг тодорхойлох зорилготой. Тодорхой үнэлгээнээс дээш эрсдэлийн хяналтын түвшин бүхий институтэд онцгой анхаарал хандуулдаг. Өөр өөр институтын хяналт шалгалтын хамрах хүрээ нь эрсдлийн хяналтын түвшин болон институтын системд эзлэх байр сууринаас хамаардаг. Хамрах хүрээг шаардлагатай тохиолдолд шинэчилж болох бөгөөд энэ нь жилд нэг удаа байна.

Испанийн үнэт цаасны зах зээлийн үндэсний комисс нь Испанийн хөрөнгийн зах зээл, түүнд оролцогчдын үйл ажиллагааг хянах, зах зээл дэх ил тод байдлыг хангах, үнэ тогтоох болон хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэгтэй. Мөн зарим тохиолдолд хууль бус үйл ажиллагааг илрүүлэх, мөрдөн шалгах үйл ажиллагаа явуулдаг.

Комисс нь олон нийтэд үнэт цаас гаргах, үнэт цаасны хоёрдогч зах зээл болон хөрөнгө оруулалтын үйлчилгээ эрхэлдэг компаниудыг хариуцдаг. Мөн хоёрдогч зах зээл болон хөрөнгө оруулалтын үйлчилгээ эрхэлдэг компанийн гүйлгээний аюулгүй байдал, төлбөрийн чадварыг баталгаажуулах зорилгоор хяналт, шалгалт хийх эрхтэй.

Испанийн даатгал, тэтгэврийн сангийн Ерөнхий газар нь хувийн даатгал ба давхар даатгал, даатгалын брокер, тэтгэврийн асуудлыг хянаж, зохицуулдаг. Энэ нь гомдол гаргах үйл явцаар дамжуулан бодлого боловсруулагч, тэтгэмж авагч, гуравдагч этгээд, тэтгэврийн асуудалд оролцогчдыг хамгаалдаг.

Даатгал, тэтгэврийн сангийн ерөнхий газар нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэлгээг шалгаж, дагаж мөрдөх байдлын ерөнхий үнэлгээ хийж, эрсдэл, төлбөрийн чадварын үнэлгээг хийдэг. Үүнээс гадна зах зээлийн үйл ажиллагааг хянах үүрэгтэй.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- The four methods of financial system regulation An international comparative survey. <https://www.researchgate.net/publication/290434254>
- Australian Prudential Regulation Authority (APRA) <https://www.apra.gov.au>
- Australian Securities and Investment Commission (ASIC) <https://asic.gov.au>
- Reserve Bank of Australia (RBA) <https://www.rba.gov.au/about-rba/>
- Council of Financial Regulators (CFR) <https://www.rba.gov.au/fin-stability/reg-framework/cfr.html>

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН